

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

СЕРЕБРО Михайло Володимирович

УДК 340.12(342.1:124.5)

**СУЧАСНА ДЕРЖАВА ЯК ЦІННІСТЬ:
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
МЕЛЬНИЧУК Ольга Степанівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної
юриспруденції

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
МАТВЄЄВА Лілія Георгіївна,
Одеський державний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри теорії та історії
держави і права;

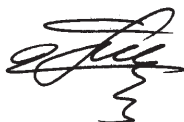
кандидат юридичних наук, доцент
СМОРОДИНСЬКИЙ Віктор Семенович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри теорії держави і права

Захист відбудеться « 30 » травня 2017 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий « 27 » квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нинішній період розвитку людства по-новому поставив питання ролі держави і права як традиційних символів порядку і стабільності. І якщо виведення останнього із сфери суцього і перенос його у площину належного дало можливість проголосити право безумовною цінністю, то держава і до теперішнього часу залишається більше об'єктом критики, ніж пієтету. Індивідуалізоване суспільство сприймає її більше як перешкоду на шляху до реального розкриття свободи особистості, її омріяного благоденства, але реальний стан справ указує на життєво необхідну потребу збереження інституту держави та захування його до розряду окремих цінностей. У таких тенденціях яскраво прослідковується необхідність міждисциплінарного теоретико-філософського дослідження значущості держави як у загальноцивілізаційному, так і в індивідуальному масштабі, що особливо яскраво актуалізує аксіологічний аспект такої проблематики.

Базова асиметрія у сприйнятті держави (як соціальної колективності, частини людської сутності або як відокремленого від неї механізму з управління цією колективністю) веде до її викривлених оцінок, коли спір щодо цінності держави заходить у глухий кут через відсутність розуміння різних аспектів оцінки державності, а констатація цінності держави сприймається виключно як пролегомена етатизму, у чому має вираження теоретико-методологічна сторона актуальності дослідження. Практична актуальність зумовлена, у свою чергу, появою нових суб'єктів політико-правового життя суспільства, які за своїми організаційними масштабами починають конкурувати з державою, – наприклад, транснаціональні корпорації та міжнародні інституції типу Міжнародного валютного фонду в економіці, наднаціональні судові органи у сфері правосуддя типу Європейського суду з прав людини тощо. Ефективне вирішення певних проблем подібними утвореннями спонукає багатьох науковців прокламувати крах сучасної держави, потребу в її заміні та девальвації цінності. Але у подібних тезах не можна знайти реальної альтернативи, яка за своїми організаційним потенціалом та інструментальними можливостями могла би зрівнятися із сучасною державою не тільки у рамках якоїсь однієї сфери суспільного життя, а взяла б на себе усі ті функції, які вона виконує. Основний донедавна приклад Європейського Союзу (як наддержавного утворення якісно нового типу, яке все ж із теоретичної точки зору не можна назвати ані державою, ані міжнародною організацією) виглядає уже не так переконливо на фоні підйому умовної боротьби за суверенні права його окремих потужних держав-членів. Із цього боку теоретико-аксіологічне дослідження сучасної держави має надати відповідь на питання можливості виокремлення сучасної держави в розряд юридичних цінностей.

У вітчизняній юриспруденції комплексні наукові розвідки зазначеної проблематики до теперішнього часу не здійснювалися, і тому дослідження сучасної держави як цінності є актуальним та виправданим як з теоретичної, так і з практичної точки зору. На дисертаційному рівні ця тематика частково представлена дослідженням Ю.П. Лободи на тему «Цінність держави як її соціальна сутність (теоретико-методологічні аспекти дослідження)» (2001 р.). Варто зазначити, що ця робота, по-перше, стосується лише розуміння цінності держави виключно кризь призму потребового підходу та аналізу її сутності, а, по-друге, не описує особливостей ціннісної характеристики держави у сучасних умовах.

В'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у межах плану науково-дослідної роботи кафедри загальнотеоретичної юриспруденції «Наступність та оновлення як тенденції розвитку держави і права сучасної України» як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011 – 2015 рр. (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є виявлення та розкриття загальнотеоретичних аспектів ціннісної природи держави у сучасних умовах.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено такі задачі:

встановити місце держави в загальноаксіологічному юридичному дискурсі;

розкрити дуалістичну природу цінностей та визначити специфіку їх впливу на використання аксіологічного підходу до держави;

охарактеризувати категорії «сутність» та «зміст» держави як визначальні при аналізові статичної та динаміки сучасної держави як цінності;

визначити нормативні ознаки «сучасності» держави як її якісної характеристики;

виокремити рівні виміру цінності сучасної держави;

охарактеризувати теоретичні основи образного сприйняття сучасної держави;

окреслити необхідність протиставлення образу сучасної та національної держави;

визначити специфіку ціннісного центрування сучасної держави шляхом співвідношення індивідуального та колективного начал у ній;

охарактеризувати функції сучасної держави як показники її ціннісних переорієнтацій;

з'ясувати роль механізму сучасної держави як засобу втілення у життя її ціннісного потенціалу.

Об'єктом дослідження є держава як соціально-правове явище.

Предметом дослідження є сучасна держава як цінність.

Методи дослідження. Парадигмально методологія дисертації може бути охарактеризована як постнекласична. У роботі знайшли відображення характерні для неї принципи: міждисциплінарності, плюралізму, додатковості та інтерсуб'єктності. За допомогою принципу міждисциплінарності констатовано факт включеності держави у площину юридичної аксіології, можливості поряд із теоретичним філософського її осягнення, зверненості до категорії «образ» для характеристики сучасної держави (п. п. 1.1, 2.2). Принципи плюралізму та додатковості дали можливість проаналізувати множинність поглядів на категорію «цінності», сутність та дефініцію поняття «держава» (п. п. 1.2, 1.3). Принцип інтерсуб'єктності використано при характеристиці сучасного розуміння природи «цінності» як явища (п. 1.2). Аксіологічний підхід опосередкував усю стратегію дисертаційного дослідження, зокрема, за його допомогою виокремлено нормативні характеристики та рівні ціннісного сприйняття сучасної держави (п. 2.1), проаналізовано питання ціннісного центрування сучасної держави (п. 2.3). Антропологічний підхід надав можливість описати «людиномірну» складову держави. У процесі аналізу проблем, що охоплюються предметом дисертації, використано низку загальнонаукових методів наукового пізнання: діалектичний метод дав можливість охарактеризувати динаміку розвитку держави від досучасних до сучасних форм її прояву (п. п. 1.3, 2.1, 2.2), функціональний метод дозволив осягнути функціональне наповнення сучасної держави (п. 3.1). При дослідженні механізму сучасної держави використано системний метод (п. 3.2), формально-догматичний метод дозволив дослідити нормативні аспекти закріплення ідей ціннісного центрування сучасних держав у їх конституціях (п. 2.3). Наскрізними в рамках роботи виявилися такі логічні прийоми, як: індукція та дедукція, абстрагування і конкретизація, узагальнення, аналогія та порівняння (р. р. 1, 2, 3).

Науково-теоретичну основу дисертації становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців: М.М. Алексєєва, С.С. Алексєєва, Б.Я. Бляхмана, В. Віндельбанда, Е. Гідденса, К.В. Горобця, С.В. Джолоса, О.О. Джураєвої, В.В. Дудченко, П. Еванса, М.В. Єлізарова, В.М. Жукова, О.А. Івакіна, М.С. Кагана, І. Канта, О.Д. Керімова, Н.М. Крестовської, Ю.П. Лободи, В.П. Малахова, Л.С. Мамута, О.В. Мартишина, М.М. Марченка, Л.Г. Матвєєвої, О.С. Мельничук, Н. Неновські, В.С. Нерсисянца, Ю.М. Оборотова, К. Омає, М.П. Орзіха, П.М. Рабіновича, Ф.М. Раянова, Г. Ріккєрта, О.Ф. Скакун, В.С. Смородинського, В.І. Спірідонової, В.С. Стюпіна, Ю.А. Тихомирова, А.О. Фальковського, Ф. Фукуями, Р. Хартмут, В.Є. Чиркіна та ін.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні монографічним дослідженням ціннісної природи сучасної

держави в аспекті її якісно-нормативних характеристик, що зумовлюють як абсолютне, так і відносне розуміння її цінності.

У результаті здійсненого дослідження сформульовано низку положень, висновків та пропозицій, які мають наукову новизну:

уперше:

обґрунтовано необхідність розширення предмета юридичної аксіології, яка, поряд із правом, має містити у своєму складі і державу в частині розуміння її як окремої цінності;

охарактеризовано власну (виявляється у можливості саме завдяки їй інституціоналізувати складений правовий порядок у суспільстві на різних етапах його історичного розвитку) та інструментальну (виявляється у можливості використовувати різні інститути держави для задоволення людських потреб) цінність сучасної держави;

встановлено особливості буття інструментальної цінності держави, у залежності від суб'єктної приналежності потреб, для задоволення яких її використовують на різних рівнях її узагальнення: загальносоціальному, груповому та індивідуальному;

доведено, що концептуальною цінністю аксіосфери сучасної держави (насамперед, як якісної характеристики) є особистість: досучасні держави характеризуються тяжінням до колективних начал у базисі їх державно-правової ідеології; концепт аксіосфери сучасної держави хоч і є ситуативним (в окремих, жорстко регламентованих випадках для загальносоціального блага є можливим відступ від примату цінності особистості), однак така модель є максимально продуктивною в аспекті забезпечення цивілізаційного прогресу людства;

удосконалено:

інтерпретацію поняття «сучасна держава» у частині вміщення до нього (окрім традиційних ознак) кваліфікуючих, нормативно-якісних характеристик, які вбачаються максимально релевантними нинішнім вимогам до держави: режим правозаконності, міжнародна інтегрованість, легітимність, орієнтованість на забезпечення прав людини, високий рівень економічного добробуту її громадян, інноваційність та стійкість;

концепцію образного сприйняття сучасної держави через її розуміння як узагальненого спрощеного відображення у свідомості суспільства різнопланових, визначальних характеристик: правова, соціальна, демократична, успішна, ефективна, сильна тощо;

набули подальшого розвитку:

теоретичні уявлення про природу цінностей у частині дуалістичного поєднання суб'єктивного та об'єктивного елементів у процесі здійснення оціночної діяльності;

загальнотеоретичні основи розуміння категорій «сутність» та «зміст» держави, які мають кореспондувати із загальнофілософськими витоками їх інтерпретацій: сутність – це історично незмінна для держав

усіх часів внутрішня характеристика, покликана визначати статистику державної матерії; зміст – мінлива, спрямована на описання її динаміки, характеристика, яка визначає класову або загальносоціальну спрямованість розвитку держави;

уявлення про образ національної держави (держави-нації) у частині його протиставлення збірному образу сучасної держави, в якому національна складова усе більшою мірою зазнає розмивання та замінюється на наднаціональні ідеї єдності та солідарності, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях (рівність, гуманізм, права людини тощо);

розуміння «людиномірної» складової у державно-правовому бутті сучасності в аспекті якісних змін у механізмові сучасної держави, який переформатовується з ідей управління та керування на служіння і керованість.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що зроблені у процесі дослідження висновки і надані пропозиції можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальших досліджень стану та перспектив розвитку сучасної державності, а також для поглиблення загальних аксіологічних розвідок у сфері юридичного державознавства;

навчальному процесі – для удосконалення курсів «Загальнотеоретична юриспруденція», «Методологія юриспруденції», а також для формування спецкурсу «Основи юридичного державознавства» в юридичних вищих навчальних закладах, при підготовці підручників, навчальних посібників, навчальних програм, навчально-методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та семінарських занять;

правотворчій діяльності – під час формування та закріплення у нормативно-правових актах ціннісних основ та пріоритетних орієнтирів державного будівництва України.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію виконано на кафедрі загальнотеоретичної юриспруденції Національного університету «Одеська юридична академія» і обговорено на засіданні кафедри. Результати дослідження доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 21 – 22 листопада 2014 р.); Міжнародному «круглому столі», присвяченому 10-річчю кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства Національного університету «Одеська юридична академія» «Правові проблеми цивілізаційного вибору України» (м. Одеса, 28 листопада 2014 р.); Четвертій Міжнародній науковій конференції, присвяченій пам'яті професора О.В. Сурілова, «Розвиток методології сучасної юриспруденції» (м. Одеса, 27 – 28 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та

інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15 – 16 травня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 25 лютого 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній інтренет-конференції «Сучасні міждисциплінарні дослідження» (м. Одеса, 26 грудня 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження відображено у 13 публікаціях, 5 із яких опубліковано у вітчизняних наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – в іноземному фаховому виданні та 7 публікаціях апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, 3 розділів, 8 підрозділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 200 сторінок, із них основного тексту – 176 сторінок, список використаних джерел налічує 268 найменувань і розміщений на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, стан її наукової розробленості; визначено мету, об'єкт, предмет та теоретико-методологічну базу дослідження. Сформульовано положення, що містять наукову новизну, розкрито теоретичне та практичне значення одержаних результатів, обґрунтовано зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, наведено дані щодо апробації результатів дослідження, окреслено його структуру.

Розділ 1 «Методологічні основи дослідження цінності держави» складається з трьох підрозділів і присвячений філософсько-правовим, загальнотеоретичним та методологічним аспектам дослідження цінності держави.

У **підрозділі 1.1. «Держава як складова юридичної аксіології»** актуалізовано потребу включеності держави до сучасного аксіологічного дискурсу. Встановлено, що нинішня епоха характеризується посиленням значення аксіологічного фактора не тільки у сфері філософського, але й наукового пізнання світу. Найяскравіше така тенденція прослідковується у симбіотичному поєднанні філософії права та загальнотеоретичної юриспруденції, що виводить на якісно новий рівень сутнісного осягнення не тільки права, але й держави. Продуктом такої взаємодії є народження відносно нових напрямків досліджень, одним з яких постає юридична аксіологія, яка займається виявленням ціннісного змісту явищ юридичної природи.

Аксіологічна проблематика, яка почала формуватися як суто правова та стосувалася лише права, тепер переростає на юридичну, тобто таку, що містить у собі інші правові феномени і окремо державу не тільки як явище вторинне стосовно права, але і як явище автономне, а в певному розумінні і як самодостатнє. Класифікаційним критерієм визнання юридичних цінностей є сфера людської діяльності, яка завжди породжує свої предметні цінності, у цьому разі – це державно-владна діяльність. Кожна з таких сфер (у тому числі і юридична) має власні та універсальні цінності. В юридичній аксіології власними юридичними цінностями є держава і право, які, у свою чергу, можуть оцінюватися крізь призму універсальних цінностей (справедливість, рівність, гуманізм тощо). Крім цього, існують цінності нижчого порядку стосовно держави і права, які є лише їх частиною (правова норма, законність, суспільний порядок, суверенітет, державна територія тощо).

Підрозділ 1.2. «Аксіологічний підхід у державознавстві» присвячено виявленню особливостей використання аксіологічного підходу стосовно держави. Встановлено, що історія політичної та правової думки знає чимало прикладів абсолютно різнополярного сприйняття держави з точки зору її цінності: від проголошення держави тотальним злом – до описання через прояв божественної волі та блага. Однак, незважаючи на широкий спектр оціночних суджень про неї, ціннісна проблематика в державознавстві знаходиться на етапі свого становлення та пов'язана насамперед з виокремленням значущості інституту держави у загальнолюдському масштабі.

Виокремлено два етапи її становлення: ідеологічний та методологічний. На ідеологічному етапі ціннісний аспект держави завжди піддавався нівелюванню та підміні ідеологією, яка була визначальною за того чи іншого історичного періоду, цінність держави або гіперболізувалася, або занадто припинувалася. Можливість об'єктивної критики держави, плюралізм поглядів та оцінок її діяльності надав можливість максимально об'єктивно оцінити сучасну державу як цінність. Перехід до другого (методологічного) етапу формування цієї проблематики опосередковано необхідністю вироблення наукового інструментарію пізнання цінності держави з її категоріальною системою. Саме формування аксіологічного підходу обумовило можливість якісно нового виміру держави і стало заключним етапом переходу зі сфери буденних дискусій до сфери повноцінного філософсько-наукового осмислення значущості держави.

Доведено, що дуалістична природа «цінності» (абсолютність і відносність, суб'єктивність і об'єктивованість) та асиметрія у сприйнятті держави (як певної форми колективності та механізму щодо управління нею) опосередковують особливості використання аксіологічного підходу в державознавстві. Найбільш вдалою вбачається феноменологічна

трактовка цінностей, у контексті якої цінності можуть суб'єктивуватися, якщо суб'єктивованою є сама свідомість, але в той же час вони можуть розглядатися як дещо об'єктивно духовне за умови інтерсуб'єктивності трансцендентальної свідомості.

Підрозділ 1.3. «Сутність та зміст держави у характеристиці її цінності» присвячено описові таких категорій, як «сутність» і «зміст», та екстраполяції їх на державу. Виявлено, що ці категорії внаслідок юридизації набули власного значення, яке дещо не виправдано нівелювало їх загальнофілософські характеристики. Так, сутність держави розглядають в аспекті проблеми інтересу, якого держава за різних історичних періодів захищає (класовий та/або загальносоціальний), категорія ж змісту держави у більшості випадків просто випадає з наукового дискурсу.

Встановлено, що категорії «сутність» та «зміст» спрямовано на внутрішню характеристику явища, але при цьому вони трактують його по-різному. Сутність – це більш стійка, така, що являє загальне в явищі, характеристика. Зміст є більш конкретним, але нестійким та мінливим і містить у собі, крім загального, ще й одينية та індивідуальне. Саме сутність і повинна бути основою для описання будь-якого явища у поняттях. Головна ідея тут полягає у тому, що сутність може змінюватися, але тоді і явище перестає бути тотожним самому собі, від того з'являється якісно інше явище, яке вже не може бути охоплено попередніми поняттями.

Доведено, що незмінною сутністю держави є те, що саме вона є організаційно-інституціоналізованою формою певного порядку, що склався у суспільстві, і саме звідси розвивається у надскладну систему, якою є на теперішній час. Водночас змістовно держави відрізняються одна від одної. Вбачається, що характеристика інтересу, який держава захищає за різних історичних періодів свого розвитку є більш релевантною її змісту, ніж сутності, яка є статичною і має характеризувати державу усіх періодів, державу як явище. Держава за своєю сутністю є абсолютною цінністю, оскільки тільки вона інституціоналізує в собі складений у суспільстві порядок. Але якість та характеристики такого порядку можуть бути різними, тому необхідним є звернення до категорії змісту, яка покликана містити в собі динаміку розвитку конкретного типу держави, одним із яких і постає сучасна держава, основою порядку в якій є право.

Розділ 2 «Концептуалізація аксіології сучасної держави» складається з трьох підрозділів і присвячений формуванню уявлень про ціннісний вимір саме сучасної держави, при цьому «сучасність» тут постає як якість, а не як просто певна ретроспектива.

Підрозділ 2.1. «Дискриптивно-оціночний дискурс проблематики сучасної держави» присвячено описово-оціночній характеристиці сучасної держави, акцент зроблено на певній етапності: поступовий перехід від описання сучасної держави до її ціннісного виміру. Спочатку йдеться про кваліфікуючі характеристики держави як сучасної, виокремлення умовних

нормативних ознак, які дають можливість відмежувати сучасні від досучасних держав. Встановлено, що для сучасної держави характерними є як традиційні характеристики держави (територія, населення, публічна влада), які у цілому хоча й зберігаються, але набувають нових особливостей, так і різнопланові оціночно-описові.

Встановлено, що сучасна держава сутнісно є інституціоналізованою, універсальною формою організації суспільного порядку на конкретній території, що має відносно стабільне населення і суверенітет та керована єдиним апаратом публічної влади, яка за своїм змістом характеризується загальносоціальною спрямованістю діяльності та описується такими нормативно-якісними характеристиками, як: режим правозаконності, міжнародна інтегрованість, легітимність, орієнтованість на забезпечення прав людини, високий рівень економічного добробуту її громадян, інноваційність та стійкість.

Розглянуто проблематику різнорівневого сприйняття цінності сучасної держави, виокремлено її власну та інструментальну цінність. Акцентовано увагу на тому, що інструментальна цінність може досліджуватися на різних рівнях її суб'єктного сприйняття: загальносоціальному, груповому, індивідуальному в залежності від узагальненої приналежності плюралізованого інтересу суб'єктів оцінки. На загальносоціальному рівні сучасна держава є інструментом задоволення максимально узагальнених людських потреб (організація охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, засобів транспорту та зв'язку, будівництво доріг, боротьба зі злочинністю, епідеміями, охорона природних ресурсів, заходи щодо запобігання війні та забезпечення миру тощо). На груповому рівні вимір залежить від конкретної соціальної спільності, наприклад, для біженців сучасна держава є місцем захисту та збереження життя, для малозахищених – джерелом надання соціальної допомоги тощо. На індивідуальному рівні потреби є максимально плюралізованими. Вбачається, що уніфікація їх зв'язку із сучасною державою відбувається, передусім, через закріплення та забезпечення широкого переліку суб'єктивних прав.

Підрозділ 2.2. «Образ сучасної та досучасної (національної) держави» присвячено характеристиці образного сприйняття держави та протиставленню сучасної та національної держави (держави-нації). Розкрито загальні аспекти юридизації цієї категорії, що пов'язано, у першу чергу, з тенденціями включеності держави до сучасного комунікативного дискурсу, а це пов'язано з потребою формування її позитивного іміджу та легітимації порядку, якого вона транслює. У цьому разі йдеться саме про правовий порядок, що ґрунтується на визнанні та підтримці, у першу чергу, правових законів.

Образ сучасної держави покликаний містити абсолютно різнопланові характеристики: правова, демократична, соціальна, сильна, ефективна,

успішна, інформаційна, мережева, стійка тощо. При цьому окрему увагу акцентовано на потребах відходу від сприйняття сучасної держави виключно через образ національної, змін зазнає сама ідея такого наповнення. Раніше виключним матеріальним критерієм його виміру було поняття «нація», саме воно визначалося конструктивним субстратом держави, від того і держава була саме в образі держави-нації або національної держави. На теперішній час єдина нація усе рідше є носієм державної влади, це зумовлено, у першу чергу, зростанням динаміки міграційних процесів, труднощами культурної інтеграції деяких національних меншин, паралельним гарантуванням прав на культурну самобутність та самовизначення. Спроби постійного розширення тлумачення нації у відриві від її культурних та етнічних особливостей абсолютно не вирішують цієї проблеми, а тільки розмивають базові принципи національної держави, усе більшою мірою роблячи цей концепт спекулятивним, що аж ніяк не сприяє реалізації стійкості держави, яка в реальності виявляється полінаціональною, а формування єдиної ідеї нації, що ґрунтується на історичній та етнічній спільності, стає практично не вирішуваною задачею. По-новому постає питання абсолютності державного суверенітету, який був іще однією опорою національних держав ще з часів Вестфальського миру.

Вбачається, що національні характеристики усе більшою мірою переміщуються у культурну площину, сфера ж державного будівництва формується навколо ідеї загальнолюдських цінностей, цивілізаційної єдності усього людства. Водночас зазначено, що процес цей ще далеко не завершено, більшою мірою він тільки розпочинається.

У *підрозділі 2.3. «Ціннісне центрування аксіосфери сучасної держави»* виявлено концептуальну цінність аксіосфери сучасної держави – людину. Аксіосфера сучасної держави у найширшому її розумінні є системою цінностей, які вона визнає та підтримує. Вони можуть бути похідними від держави (суверенітет, державна територія, державні інститути тощо) та суміжними з державно-владною діяльністю (наприклад, суспільний порядок та загальне благо). Формування проблематики узагальнення таких цінностей на теперішній час знаходиться на етапі свого становлення, на відміну від сфери права, де вже мають місце серйозні напрацювання. Вбачається, що подібні дослідження мають реалізовуватися саме шляхом виокремлення спочатку держави як цінності, окреслення ідеологічних елементів її ціннісного центрування, і лише потім – цінностей усієї державницької сфери.

Досліджено співвідношення між індивідуальним та колективним началом та встановлено, що, незважаючи на те, що держава – це завжди певна колективність, індивід хоч і з використанням ситуативного підходу, але все ж може бути центральною цінністю аксіосфери держави.

Доведено, що у своєму базисі існують дві принципово відмінні моделі концептуалізації аксіосфери держави. Перша (досучасна) модель – характеризується формуванням державної матерії навколо колективу, якому особистість однозначно має підкорятися, та сприймається виключно як елемент конструкції державної машини. Яскравим прикладом спроби втілення такої моделі був СРСР, де цінність окремої особистості була повністю нівельованою і розглядалася у кращому разі як суто механічна та інструментальна. Але паралельно із цим процесом відбувалося визрівання принципово іншої моделі формування ціннісної основи держави – ліберальної. Відповідно до цього було виокремлено другу (сучасну) модель, яка пов'язана з розміщенням у центрі державно-владної діяльності людини та її суб'єктивних прав і свобод. Така зміна пріоритетів є знаковою в аспекті загального напрямку розвитку сучасної держави та стає основою антропологізації та «людиномірності» донедавна абсолютно закритих для цього сфер. При цьому доведено, що сучасна ліберальна модель є певною мірою продуктом правової міфологізації, коли мають місце певні ілюзорні конструкції, що сприяють легітимізації державної влади та загальносоціальному прогресу. Саме до розряду таких ідеологем віднесено ідею ціннісного центрування сучасної держави навколо людини.

Розділ 3 «Функції та механізм сучасної держави як складові її ціннісної характеристики» складається з двох підрозділів і присвячений аналізу функціональної та механічної складової сучасної держави у руслі прояву через них її інструментальної цінності.

У підрозділі 3.1. «Функціональне навантаження сучасної держави як цінності» досліджено динаміку розвитку функцій сучасної держави і встановлено, що для повноцінного виміру її цінності необхідним є звернення до функціональної характеристики. Виокремлення функцій сучасної держави пов'язано з виявленням основних напрямків її діяльності, через які вона розкриває свої сутність та зміст. А це, у свою чергу, дає можливість встановити співрозмірність між сферами активності держави та потребами сучасного суспільства і кожної окремої особистості. Запропоновано розглядати функції держави через сутність та окремо – через зміст. Якщо описувати через перший варіант, то йтиметься про одну сутність – сутність держави як суспільного утворення, а значить і про одну функцію – генеральну, основну, через яку вона й буде розкриватися [забезпечення реалізації загального (публічного) блага]. Є можливим і другий варіант – розгляд функцій сучасної держави через зміну її змісту. Саме в такому ключі актуалізується питання демонстрації ціннісних переорієнтацій у спрямованості її діяльності, які опосередковуватимуть і її цінність. Акцент на розвиткові функцій дає можливість констатувати загальносоціальну спрямованість розвитку сучасної держави.

Досліджено перебудову таких традиційних функцій як економічна, політична, соціальна, виявлено тенденції повернення до ідеологічної функції (передусім ідеології лібералізму та прав людини), а також охарактеризовано нові: екологічну, інформаційну та правозахисну, яка якісно відрізняється від правоохоронної за критерієм активного втручання у захист прав людини навіть на міжнародному рівні.

У *підрозділі 3.2. «Механізм сучасної держави в реалізації її ціннісного потенціалу»* обґрунтовано потребу зверненості до характеристики механізму сучасної держави під час виміру її цінності. Досліджено його структурні елементи: державні органи, установи, підприємства та організації, суб'єктне наповнення, принципи та загальну ідеологічну спрямованість діяльності. Виявлено основні тенденції зміни місця та ролі владних інститутів у сучасній державі.

Встановлено, що специфіка принципу поділу влади у сучасній державі виявляється у тому, що її поділ полягає не стільки у розрізненні, скільки в утворенні певної єдності, яка є основою державної влади і саме така сукупність є елементом єдиної системи. Визначальним є той факт, що саме через органи судової гілки влади відбувається передача частини раніше традиційних компетентностей держави на міжнародний рівень. Формування великої кількості наддержавних судових органів є яскравим тому підтвердженням (Європейський суд з прав людини, Міжнародний суд ООН, міжнародні комерційні арбітражі, міжнародні трибунали тощо).

Акцентовано увагу на переході від ієрархічних до мережових систем управління та прийняття рішень, які виявляються набагато більш продуктивними. Звернено увагу на роль громадянського суспільства у контролі за механізмом сучасної держави через недержавні громадські структури (громадські організації, політичні партії, профспілки, засоби масової інформації тощо), які все більшою мірою визначають загальний вектор розвитку сучасної держави. Під громадським контролем слід розуміти організовану систему відносин суспільства з представниками органів та інших елементів механізму держави, спрямовану на задоволення потреб цього суспільства в отриманні інформації, в участі, в регулюванні та оцінці діяльності держави.

Відмічено розвиток основ державної служби у бік ідеалів професійного менеджерства та технократії, в основу яких покладено вузькоспеціалізований кар'єрний принцип із застосуванням системи індивідуальної матеріальної мотивації. Встановлено, що механізм сучасної держави переходить до ідей антропологізації та «людиномірності» в оцінці своєї структурної складової та її ефективності. Саме у цьому, у першу чергу, і має прояв інституціональний вимір інструментальної цінності сучасної держави, де основною метою є задоволення потреб особистості та де державні органи є не перешкодами, а партнерами і служать не власним бюрократичним, а загальносоціальним інтересам.

ВИСНОВКИ

У дисертації поставлено та вирішено нову наукову задачу – виявити ціннісну природу сучасної держави. Основними висновками роботи є такі:

1. Державу слід розглядати як окрему складову предмета юридичної аксіології, що містить у собі такі елементи: універсальні цінності (справедливість, рівність, гуманізм тощо), крізь призму яких можуть оцінюватися держава і право; держава та право як самодостатні цінності; окремі юридичні цінності, які можуть належати до сфери права (правові цінності та цінності права) або держави (суверенітет, державна територія, інститути держави тощо).

2. Цінність є основою будь-якого аксіологічного дослідження, акцент на її розумінні прямо опосередковує результат усієї оціночної діяльності. Аналіз множинності поглядів на дефініцію цього поняття дозволив встановити, що його зміст розкривається через виокремлення таких основних характеристик речей, як: значущість, нормативність, необхідність, доцільність, корисність. При цьому цінності є дуалістичними за своєю природою: з одного боку, вони є суб'єктивними, що породжує їх відносність у сприйнятті, з іншого, – об'єктивованими, що, у свою чергу, актуалізує їх абсолютизацію.

3. Аналіз визначення поняття «держава» дає можливість виокремлення двох основних напрямків: через невіддільність від людської колективності (держава – це ми) та через механізм управління цією соціальною колективністю (держава – це вони). Така дуалістичність у сприйнятті держави накладає відбиток на вимірові її цінності. Виокремлено два рівні оцінки держави: ідеальний та матеріальний. Відмінність між вищезазначеними позиціями полягає у різному вимірові буття цих оцінок, що опосередковано різними світоглядними установками. Ідеальний рівень дає можливість аксіологічному підходові розкрити ідейну сторону буття держави, що відображає її статичний аспект. Такий напрямок відкриває перспективу пізнання ідеальної сутності держави, сприяє її апологізації та підвищенню рівня легітимності як загальноцивілізаційного інституту. На цьому рівні можна оцінювати державу як універсальне поле втілення в життя людських потреб та інтересів. Тут держава розглядається як надбання цивілізаційного розвитку, що протистоїть хаосу і варварству та має не тільки формалізоване вираження, але й глибоку ідейну наповненість. Матеріальний рівень оцінки держави при застосуванні аксіологічного підходу відображає її динамічний аспект, сутність якого є потреби особи та релевантні їм значущі характеристики конкретної держави, які є різними та мінливими.

4. Аксіологічний підхід у державознавстві визначено як загальну стратегію дослідження, об'єднану однією ідеєю, сутність якої має прояв у пізнанні держави крізь призму відносних ціннісних орієнтацій

(оцінка відповідності конкретно-історичного прояву держави ціннісним орієнтаціям окремого індивіда та суспільства у цілому) та абсолютних ціннісних начал держави (як універсальної форми політичної організації людей, зовнішнє вираження та конкретно-історичний прояв якої не мають значення).

5. Під час процесу юридизації щодо держави таких категорій, як «сутність» та «зміст», констатовано їх певну викривленість. Сутність держави слід розуміти як ту її внутрішню характеристику, яка є незмінною для всіх держав, та яка, власне, надає можливість визначати будь-яку державу державою. У цьому контексті інституціоналізованість складеного правового порядку вбачається незмінним сутнісним ядром держави. Змістовно ж держави різних типів та історичних епох відрізняються одна від одної. Підтримка класового та загальносоціального інтересу є одними із складових саме змістовної характеристики держави. Саме через сутність держави має виражатися статика абсолютності цінності держави, через зміст – її динаміка.

6. «Сучасність» слід розглядати у таких двох різних значеннях: ретроспективна та якісна. У ретроспективі держави сьогодення можуть істотно варіюватися від ступеня відповідності кваліфікуючим вимогам такої сучасності і реально знаходитися на досучасному рівні розвитку. Для сучасної держави є характерними такі ознаки, властиві її родовому поняттю «держави», як: територія, населення і публічна влада. У цілому, сучасна держава сутнісно є інституціоналізованою, універсальною формою організації суспільного порядку на конкретній території, що має відносно стабільне населення та суверенітет і керована єдиним апаратом публічної влади, яка за своїм змістом характеризується загальносоціальною спрямованістю діяльності та описується такими нормативно-якісними характеристиками, як: режим правозаконності, міжнародна інтегрованість, легітимність, орієнтованість на забезпечення прав людини, високий рівень економічного добробуту її громадян, інноваційність та стійкість.

7. Цінність сучасної держави слід сприймати у двох площинах: як власну та інструментальну. Власна цінність пов'язана із сутнісною характеристикою держави (міститься у самій ідеї інституціоналізації правового порядку), що складається у суспільстві за різних епох. Інструментальна цінність, у свою чергу, описує конкретні можливості використання сучасної держави з метою задоволення плюралізованих людських потреб. Відповідно до критерію суб'єктного виміру цієї інструментальної цінності виокремлено такі рівні її сприйняття: загальносоціальний, груповий, індивідуальний.

8. Образ сучасної держави покликаний поєднати в собі абсолютно різнопланові ціннісні характеристики, на які є відповідний суспільний запит. Його фіксація відбувається шляхом використання таких її означень, як демократична, правова, соціальна, ефективна, успішна,

інформаційна, сильна тощо. Зазначено потребу у протиставленні образу сучасної та національної держави (держави-нації), що зумовлено зміною концептуальних ідей останньої і найяскравіше виражено у поступовому відході від ідеї нації, абсолютності державного суверенітету, постійного пріоритету державного інтересу над індивідуальним.

9. Зазначено, що в центрі аксіосфери сучасної держави знаходиться саме людина, незважаючи на те, що власне державною цінністю (цінністю, яка існує виключно у сфері державно-владних відносин) вона не є. При цьому відмічено ситуативність такого ціннісного центрування, що відбувається шляхом співрозмірного поєднання індивідуального та колективного у бутті образу сучасної держави. Встановлено, що проголошення людини центральною цінністю у сучасній державі є позитивним правовим міфом, якого спрямовано на легітимацію її влади, встановлення стійкого та передбачуваного державного порядку. Відступ від цієї цінності є можливим у виключних випадках із збереженням балансу між особистим та загальносоціальним інтересом.

10. Через розкриття функціонального навантаження сучасної держави можна встановити значущість тих перебудов, які в ній відбуваються. Будь-яка держава сутнісно покликана виконувати одну генеральну функцію – забезпечення реалізації загального (публічного) блага. Такими вбачаються блага, споживання яких одним учасником суспільних відносин не виснажує їх корисності для інших і при цьому їх джерелом є державно-владна діяльність (підтримка порядку, забезпечення безпеки і законності тощо). При цьому зверненість до змістовних характеристик різних образів держав дає можливість прослідкувати динаміку розвитку її функціонального призначення. Встановлено, що функції сучасної держави із часом суттєво змінюються. Основною тенденцією таких перебудов є їх інтернаціоналізація, що означає розмивання чіткої грані між внутрішніми та зовнішніми функціями. Зазначено, що, окрім зміни традиційних функцій (економічної, політичної, соціальної), виокремлюють нові – інформаційну, екологічну, правозахисну тощо. На окрему увагу в дискурсі цього дослідження заслуговує відродження ідеологічної функції, яка являє собою окремий напрямок діяльності сучасної держави із формування системи цінностей вищого порядку, що стають орієнтирами державного розвитку та володіють великим консолідуючим та мобілізуючим потенціалом.

11. Для реалізації визначених функцій у сучасній державі формується та діє релевантний їм механізм. Механізм сучасної держави у цілому є основою емпіризації її владної складової, до якої варто зараховувати не тільки державні органи, підприємства, установи та організації, але й і їхнє суб'єктне наповнення, принципи та методи діяльності. Встановлено, що через характеристику механізму сучасної держави слід аналізувати її інструментальну цінність в інституціональному вимірові. Найяскравіше

це прослідковується у зміні ролі особистості у взаємодії з механізмом держави. Нині відбувається переорієнтація від ідей управління та керування до ідей служіння та керованості. Система прийняття владних рішень будується не стільки на ідеях жорсткої ієрархічності, скільки на основі мережевих систем із широкими не тільки вертикальними, але й горизонтальними зв'язками. При цьому до цієї системи зараховуються недержавні організації громадського контролю, які мають реальну можливість впливу на сучасну державу. Якісно змінюється суб'єктний склад механізму, державними службовцями у сучасній державі покликані бути професійні менеджери, діяльність яких формується навколо ідей технократизму. Нетипово для досучасних держав вона починає вступати у взаємодію з приватним сектором, при цьому основою такої кооперації виявляються виключно договірні форми.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Серебро М.В. Сутність та перспективи використання аксіологічного підходу в державознавстві / М.В. Серебро // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Юриспруденція. – 2014. – № 11. – С. 50–52.
2. Серебро М.В. Цінності в юридичній аксіології / М.В. Серебро // Актуальні проблеми держави і права. – 2015. – № 75. – С. 76–83.
3. Серебро М.В. Ціннісні основи індивідуалізму й колективізму в сучасній державі / М.В. Серебро // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія : Юридичні науки. – 2015. – № 3. – С. 34–37.
4. Серебро М.В. Образ современного государства как ценностно-нормативная модель / М.В. Серебро // *Leges et Vita*. – 2015. – № 4. – С. 86–89.
5. Серебро М.В. Сучасна та національна держава: концептуальні основи та перспективи / М.В. Серебро // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія : Право. – 2016. – № 36. – С. 10–15.
6. Серебро М.В. Ціннісні аспекти функціональних змін сучасної держави / М.В. Серебро // Юридичний вісник. – 2016. – № 1. – С. 167–174.
7. Серебро М.В. Базові категорії юридичної аксіології / М.В. Серебро // Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 21–22 листопада 2014 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. гуманіт. уні-т, 2014. – С. 344–347.
8. Серебро М.В. Образ держави як ціннісно-нормативна модель / М.В. Серебро // Правові проблеми цивілізаційного вибору України : матеріали круглого столу, присвяч. 10-річчю кафедри права Європейського

Союзу та порівняльного правознавства (м. Одеса, 28 листопада 2014 р.) / за ред. докт. юрид. наук, проф., академіка С.В. Ківалова ; Національний університет «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2014. – С. 50–53.

9. Серебро М.В. Базові аспекти використання аксіологічного підходу в державознавстві / М.В. Серебро // Розвиток методології сучасної юриспруденції : матеріали четвертої наук. конф. (м. Одеса, 27–28 березня 2015 р.) ; відп. ред. Ю.М. Оборотов. – О. : Фенікс, 2015. – С. 83–87.

10. Серебро М.В. Цінності індивідуалізму та колективізму в бутті держави / М.В. Серебро // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.) : у 2 т. – Т. 1 ; відп. ред. М.В. Афанасьєва. – О. : Юрид. л-ра, 2015. – С. 61–64.

11. Серебро М.В. Національна та сучасна держава / М.В. Серебро // Людина, суспільство і держава в умовах реформ та інновацій : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 25 лютого 2016 р.). – К. : Видав. дім «АртЕк», 2016. – С. 36–41.

12. Серебро М.В. Інструментальна цінність механізму сучасної держави / М.В. Серебро // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 травня 2016 р.) : у 2 т. – Т. 1 ; відп. ред. М.В. Афанасьєва. – О. : Юрид. л-ра, 2016. – С. 105–107.

13. Серебро М.В. Децентралізація та деконцентрація влади в сучасній державі [Електронний ресурс] / М.В. Серебро // Сучасні міждисциплінарні дослідження : матеріали наук.-практ. інтренет-конф. (м. Одеса, 26 грудня 2016 р.). – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://onua.edu.ua/downloads/nauka/2016_12_26-konf-tgp.pdf

АНОТАЦІЯ

Серебро М.В. Сучасна держава як цінність: загальнотеоретичне дослідження. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2017.

Дисертацію присвячено загальнотеоретичним аспектам дослідження цінності сучасної держави. Обґрунтовано потребу включеності держави до предмета юридичної аксіології. Розмежовано абсолютне та відносне розуміння її цінності у залежності від сутнісної та змістовної характеристики.

Досліджено як зміну традиційних ознак держави, так і появу нових ціннісних характеристик, що є релевантними «сучасності» держави в її якісному вимірі: режим правозаконності, міжнародна інтегрованість,

легітимність, орієнтованість на забезпечення прав людини, високий рівень економічного добробуту її громадян, інноваційність та стійкість. Встановлено як власну (можливість інституціоналізувати складений правовий порядок), так і інструментальну (можливість задоволення плюралізованих потреб людини) цінність сучасної держави. Виокремлено її рівні (у залежності від суб'єктної приналежності потреб, для задоволення яких її використовують): загальносоціальний, груповий та індивідуальний. Протиставлено образ сучасної та образ досучасної (національної) держави. Виявлено концепт аксіосфери сучасної держави – людину – з її суб'єктивними правами і свободами, одночасно встановлено і його ситуативність.

Показано необхідність зверненості до описання еволюційної динаміки зміни функцій та механізму для поглибленого виміру інструментальної цінності сучасної держави.

Ключові слова: юридична аксіологія, аксіологічний підхід до держави, держава як цінність, сучасна держава, аксіологія сучасної держави, центрування аксіосфери сучасної держави.

АННОТАЦИЯ

Серебро М.В. Современное государство как ценность: общетеоретическое исследование. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – Теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2017.

Диссертация посвящена общетеоретическим аспектам исследования ценности современного государства. Обоснована необходимость включенности государства в предмет юридической аксиологии, которая содержит следующие элементы: универсальные ценности (справедливость, равенство, гуманизм и др.), через призму которых могут оцениваться государство и право; государство и право как самодостаточные ценности; отдельные юридические ценности, которые могут принадлежать к сфере права (правовые ценности и ценности права) или государства (суверенитет, государственная территория, институты государства и др.). Разграничено абсолютное и относительное понимание ценности государства в зависимости от сущностной и содержательной его характеристики.

Исследовано изменение как традиционных признаков государства, так и появление новых нормативно-квалифицирующих характеристик, которые являются релевантными «современности» государства в его качественном измерении. Среди таковых выделены следующие: режим правозаконности, международная интегрированность, легитимность, ориентированность на обеспечение прав человека, высокий уровень

экономического благосостояния ее граждан, инновационность и устойчивость.

Выявлено как собственную, так и инструментальную ценность современного государства и выделены ее уровни (в зависимости от субъектной принадлежности потребностей, для удовлетворения которых она используется): общесоциальный, групповой и индивидуальный. Противопоставлены образ современного и досовременного (национального) государства, что обусловлено изменением концептуальных идей последнего, и наиболее ярко выражено в постепенном отходе от идеи нации, абсолютности государственного суверенитета, постоянного приоритета государственного интереса над индивидуальным. Выявлено, что в центре аксиосферы современного государства находится именно человек, несмотря на то, что собственно государственной ценностью (ценностью, которая существует исключительно в сфере государственно-властных отношений) он не является. При этом отмечена ситуативность такого ценностного центрирования, происходящая путем соразмерного сочетания индивидуального и коллективного в бытии образа современного государства.

Продемонстрирована необходимость обращения к описанию функций и механизма современного государства для углубленного измерения его инструментальной ценности. Установлено, что функции современного государства со временем существенно изменяются. Основной тенденцией таких перестроек является их интернационализация, что означает размывание четкой грани между внутренними и внешними функциями. Отмечено, что, кроме изменения традиционных функций (экономической, политической, социальной), наблюдается возникновение новых – информационной, экологической и правозащитной. Отмечена активизация идеологической функции, представляющая собой отдельное направление деятельности современного государства по формированию системы ценностей высшего порядка, которые становятся ориентирами государственного развития и обладают большим консолидирующим и мобилизующим потенциалом. Основой такой идеологии следует считать либерализм, демократизм, а также идеи универсализации прав человека и общечеловеческих ценностей. Установлено, что через характеристику механизма современного государства следует анализировать его инструментальную ценность в институциональном измерении. Наиболее ярко это прослеживается в изменении роли личности в её взаимодействии с механизмом государства, происходит его переориентация от идей управления и руководства – к идеям управляемости и служению.

Ключевые слова: юридическая аксиология, аксиологический подход к государству, государство как ценность, современное государство, аксиология современного государства, центрирование аксиосферы современного государства.

SUMMARY

Serebro M. V. Modern State as a Value: a General Theoretical Study. – Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Law in Speciality 12.00.01 – theory and history of state and law; history of political and legal doctrines. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2017.

This thesis deals with philosophical and scientific aspects of studies in the value of a modern state. It justifies the necessity to include a state to the range of subject of the judicial axiology. In the thesis there is a differentiation between absolute and relative understanding of its (state's) value depending on its essential and substantial characteristics.

The changes in a traditional state's attributes and the appearance of the new value characteristics, relevant to the «modern» state in its qualitative measurement, are researched: rule of law regime, international integration, legitimacy, focus on human rights, high level of economic well-being of its citizens, innovation and sustainability. The proper and instrumental value of a modern state are revealed and the levels of the value are marked out (depending on the belonging of the needs to satisfy to the particular subject, which it is used): general social, group and individual. The images of the modern and pre-modern (national) state are contrasted. Man is considered as the concept of the axiosphere of a modern state. At the same time its situational character is established.

The necessity to give the description of the functions and mechanism of a modern state in order to provide the profound measurement of its instrumental value is proved.

Keywords: juridical axiology, axiological approach to a state, state as the value, modern state, axiology of a modern state, centering of the axiosphere of a modern state.

Підписано до друку 20.04.2017 р.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ІПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.